

Halis dedeyle sohbet

YİTİK VATAN AHISKA

Prof. Dr. Mevlüt FERHAT

Ramazan bayramının ikinci gününde Ahıskalı Halis dedenin ziyaretine gitmiştim. Keşke altı ay önce kitap yazmaya başladığım sırada gitseymişim. Çünkü ilk sorusu kitabın adıydı. “Sürgün Ahıska Türkü Olmak” deyince o da “Yitik Vatan Ahıska” deseysin, dedi. O zaman bu başlık altında bir yazı hazırlayalım, Bizim Ahıska dergisine gönderelim, dedim. Birkaç gün sonra Halis dede yaşadıklarını ve düşüncelerini anlattığı bir defterle geldi.

Onun defterinden aldığım notlara bakarak önce şunları nakledeyim:

“Ben Halis Amiroğlu, Ahıska’nın Yukarı Entel köyündenim. Bu köy Ardahan Çayı’nın iki yakasında yerleşmiş Uravel Entel’idir. Bir Entel de Adigön kazasında var. 1936 yılında dünyaya geldim. O zamanlar kazan gibi kaynayan ve kan kokan dünyaya... Bir taraftan Amerikan emperyalizmi, değer taraftan Alman faşizmi ve Sovyetler’in toparlanma dönemi. Geçim kaynağı çiftçilik ve hayvancılık olan Ahıska halkı, ormanlara doğru tarla açıyorlardı.

18 yaşında orta mektebi ortalama beş puanla bitirmeme rağmen 1954 yılında enstitüye alınmadım. Çünkü o sürgün bir topluma mensuptum. Sürgünden sonra tabi olduğumuz sıkıyönetim rejimiyle yaşıyorduk. O arada boş kalmamak için Tıp Kolejinin bitirdim ve bir yıl çalıştım. Bu rejimden 1956’da kurtulduk. Evraklarımı Semerkant Ticaret Enstitüsüne verebildim. Sürgün toplumdaki ilk ticaretçi olarak mezun oldum.”

Halis dedenin yaşadıklarına bakınca benim de bir hatıram canlandı. 1973-1974 yılında Semerkant Tıp Enstitüsü Rektörü Nurreddin Mirzaoğlu Kamalov pamuk işlerinde Djambay ilçesinde “Balık ağının ticaret ağından farkına işaret eden bir söz

Halis Amiroğlu

söylemişti: “Balık ağında küçükler gider ve büyükler kalır; fakat ticaret ağında bu tersine olur.” demişti.

Aradan geçen bunca yıl sonra bu sözü Halis hocaya söyledim ve çok güldük.

Halis dede anlatmaya devam ediyor:

“Ahıska’da Kürt, yukarı yani dağlı Entel köyünden Amogiller yani Amirgiller kabilesindenim. Bizde Türk-Kürt arasında ayırım yoktu. Dedem Ömer dedenin altı oğlu ve bir kızı vardı. Yaz olanda genç insanlar köyde kalıp tarla, çayır ve harman işleriyle uğraşırlardı. Yaşlılar ve gelinler dağa yani yaylaya çıkarlardı. Ben

de beş altı yaşında yaylaya gittiğimi ve koyun kuzuları otlattığımı bugünkü gibi hatırlıyorum.

1944 yılın Kasım ayında bir sabah, mektebe gittiğimde, mektepler açılalı iki buçuk ay olmuştu, herkes ağlıyordu... Meğer gece toplumu köy meydanına yığılmışlar ve cellat Stalin’in yedi yıllığına gizli sürgün kararını okumuşlar. Evleri terk etmemiz için iki saat zaman vermişler... O zamanki ana baba gününü unutmak mümkün değil. İnsanların ağlaması, köpeklerin ulması, hayvanların böğürmesi ve kuşların kendi dillerinde ötmesini... Sanki birileri soruyor ne zaman geri döneceksiniz diye, birileri de bir daha göremeyecekler bu toprakları gibi... Köyümüze kara bulutlar çökmüş gibiydi. Ben öbür tarafa baktım ki Muro adlı köpeğimin son kez başını okşayıp, bizden sana daha fayda yok, başının çaresine bak diyerek salıverdim...

Amerikan askerî kamyonlarının her biri beş altı aileyi alıp Ahıska tren istasyonuna götürüyordu. Biz köyden ayrıldık ve Entel’e elveda dedik. Tiflis’ten geçip Astarhan’a ve bu kara kışta her bir tren istasyonunda üç dört saat durarak eksi 40 derece soğukta Kazakistan çöllere ulaştık. Türkistan’da vagonları bölmeye başladılar... Alma-Ata, Bişkek

yani Frunze ve Taşkent, Fergana, Andican, Semerkant ve Buhara'ya gönderdiler. Böylece 1944'ten sonra sürgün Türk toplumunun kara günleri başlamıştı. Açlık ve bulaşıcı hastalıklar kol geziyordu. Ölülerimizi defnetmek içi bazen adam bulamıyorduk. Neler yaşadık neler...

Bizim ailemiz 2007 yılında Türkiye'ye göç etti. Dış doktoru olan kızım Şöhret daha önceden gelmişti. Ne mutlu Türk'üm diyebilene inşallah..."

Halis Amiroğlu, eşi Nergiz Hanım, çocukları ve yakınlarıyla, Bişkek-1961.

Köyünün tarihini iyi bilen Halis dede, çok önemli bilgiler verdi... Daha önce bir insan yaşayan köye bir aile yerleşmiş ve onun altı oğlu ve bir kızı olmuş sonra o insan köyden şiiirle gitmiş. Eskiden bir hamal evlenmiş ve başka köye taşınmış. Bir gün onun eski iş sahibi şehire gidince bir akşam vakti onu görmüş ve bu gece onlarda kalmayı düşünmüş. Fakat o evden kaçmış... Bu insan camiye gitmiş ve imama şiiirle bunun yaptığını söylemiş...

Her zaman bizim Ahıskalı büyüklerimiz tarihî bir şeyleri hatırlar ve söylerler... Rahmetli Ellez babam sağ vaktinde komşumuz Halis hoca sık sık onu görmeye gelirdi ve uzun uzun sohbetler olurdu... Biz de Halis hocayla siyasetten hem de hayattan daha çok zalim kara sürgünden söyledik ve hasret giderdik...

Halis Hoca, "Bak diyor, İkinci Cihan Savaşı'nda iki taraf vardı: Bir tarafta Almanya, İtalya, Japonya; diğer tarafta SSCB, ABD, Fransa ve İngiltere. Bu demek, savaş biter bitmez SSCB, Ahıska'nın arkasındaki Türkiye vilâyeti Ardahan'a hatta belki Ankara'ya kadar girecekti. Ondan önce Ahıska'nın Türk ahalisini Orta Asya ülkelerine sürdü. Yani Ahıska'yı boşalttı. Böylece cellat Stalin kendi askerine Ankara'nın yolunu açmış oldu."

Halis hoca aslen Semerkant'a sürgün olduğunu ve üniversite okuduğunu, sonra Kırgızistan'a göç ettiğini, oradan da çok iyi yaşamasına rağmen ikide bir yerli Kırgızların vatanına git deyişlerinden bezip Türkiye'ye göç etmeye mecbur olduğunu hatırladı...

Şimdi ne yazık ki Türkiye bu yitik sürgün topluma yeteri kadar sahip çıkmıyor. Hâlbuki

bizim dedelerimiz yüzyıllarca bu azim vatanın vatandaşları olarak canlarını vermişlerdir...

Bunu bu nasıl ve nereden bilsin? İşte zalim sürgünü derslerde yani müfredatta yazacaksın ve Ahıska Türklerini unutturmayacaksın ki, Türkiye'nin genç bir bakanı bile bize "Alaska Türkü" demesin!

Halis hocanın fikrine göre Türkiye çok büyük yanlış yapıyor dönüp arkasına bakmıyor. Niçin Orta Asya'yla iş birliği ederek Türk birliğini kuramıyor? Bunun çok doğru ve isabetli olacağını eski dağılan diktatör rejim SSRB gösterdi zaten...

Bugün buna çok büyük ihtiyaç var diye düşünüyorum. Neden TBMM'nin 1992 yılında çıkardığı 3835 sayılı "Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskânına Dair Kanun" düzenli uygulanmıyor? Çünkü bu kanunun 6.maddesine göre Ahıskalı Türk dünyanın neresinde olursa olsun çift vatandaş olabilir.

Bizim halkımız, has Türk toplumu olduğu için 72 yıldan beri vatana dönemiyor. İşte bu adaletsizlik daha çok öldürüyor ve umutları bitiriyor. Ama çalışkan Ahıskalı Türkler bunun da üstesinden gelecekler inşallah.

En son çoktan hak edilen kolay vatandaşlık Ahıska Türklerine 2009 yılının şubat ayında verilmişti. Yedi seneden beri niçin bu vatandaşlık verilmiyor? Bilmiyoruz.

İskanlı göçe tabi tutulan savaş bölgesi Ukrayna'dan Erzincan'a ve Ahlat'a getirilenlerin dışında Türkiye içerisinde bekleyen 20 bine yakın Ahıskalı Türklere de kolay vatandaşlık verilmelidir.